

Кисіль К. С.
студентка кафедри менеджменту підприємств
ORCID: 0009-0006-0578-5144;

Левандовська О. М.
д-р філософії з економіки (PhD)
асистент кафедри менеджменту підприємств
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського», м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0001-6261-8226

ЦИРКУЛЯРНЕ УПРАВЛІННЯ УПАКОВКОЮ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні підприємства функціонують в умовах посилення екологічних вимог, зростання вартості ресурсів та поступового наближення до європейських стандартів ведення бізнесу. Питання раціонального використання матеріалів та зменшення обсягів відходів стає не лише екологічною, а й економічною необхідністю. Особливої актуальності воно набуває у сфері управління упаковкою, яка супроводжує більшість виробничих процесів та формує значну частку післяспоживчих відходів.

Тривалий час господарська діяльність підприємств базувалася на лінійній моделі економіки. Вона сформувалася в період індустріального розвитку, коли основною метою було нарощування обсягів виробництва та максимізація прибутку за рахунок доступності природних ресурсів. Лінійна модель передбачає послідовний рух ресурсів за принципом «видобуток - виробництво - споживання - утилізація» [1].

У межах такої системи після завершення життєвого циклу продукція втрачала економічну цінність, а відходи розглядалися як неминучий побічний результат виробництва. Подібний підхід залишався ефективним в умовах відносно низької вартості сировини та мінімального екологічного регулювання. Проте з часом виявилися його суттєві обмеження: виснаження природних ресурсів, зростання витрат на їх залучення, накопичення відходів і посилення негативного впливу на довкілля.

Зміна глобальних економічних і екологічних умов зумовила необхідність пошуку альтернативної моделі розвитку, яка б дозволила поєднати економічну ефективність із відповідальністю перед довкіллям. У відповідь на обмеження лінійної системи сформувалася концепція циркулярної економіки, що базується на принципах замкненого циклу використання ресурсів [2, с.2].

Циркулярна модель передбачає не просто переробку відходів, а системне переосмислення ролі матеріалів у виробничому процесі. Її сутність полягає у продовженні життєвого циклу продукції, повторному використанні компонентів, відновленні сировини та мінімізації втрат ресурсів на кожному етапі створення вартості. У межах такого підходу відходи розглядаються не як кінцевий результат виробництва, а як потенційний ресурс для подальшого використання.

Для більш чіткого розуміння сутності трансформації доцільно порівняти лінійну та циркулярну моделі господарювання. Лінійна модель орієнтована на збільшення обсягів виробництва та споживання, характеризується коротким життєвим циклом продукції та низьким рівнем контролю матеріалів після завершення використання. Натомість циркулярна модель спрямована на збереження економічної цінності ресурсів, передбачає їх повторне залучення у виробничий цикл та формування замкнених матеріальних потоків. Якщо лінійна система стимулює зростання через постійне залучення нової сировини, то циркулярна - через оптимізацію використання вже наявних ресурсів.

Таким чином, циркулярний підхід забезпечує не лише екологічний ефект, а й формує передумови для підвищення економічної стійкості підприємств у довгостроковій перспективі.

Розвиток циркулярної економіки безпосередньо пов'язаний із реалізацією цілей сталого розвитку, визначених до 2030 року [3]. У контексті управління упаковкою ключове значення має ціль 12 «Відповідальне споживання та виробництво». Упаковка після використання часто перетворюється на відходи, які накопичуються на полігонах або потрапляють у природне середовище. Впровадження систем збору, сортування та повторної переробки дозволяє повернути матеріали у виробничий цикл, зменшуючи обсяги сміття та навантаження на довкілля.

Ціль 13 «Боротьба зі зміною клімату» пов'язана з тим, що виробництво первинної сировини потребує значних енергетичних витрат і супроводжується викидами парникових газів. Використання вторинних матеріалів у виробництві упаковки зменшує потребу у видобутку нових ресурсів, що сприяє скороченню вуглецевого сліду підприємства.

Водночас реалізація циркулярних принципів стимулює досягнення цілі 9 «Промисловість, інновації та інфраструктура», оскільки впровадження замкнених циклів потребує розвитку інфраструктури переробки, модернізації технологій та удосконалення логістичних процесів.

Таким чином, управління упаковкою на засадах циркулярності дозволяє підприємствам робити практичний внесок у досягнення стратегічних цілей сталого розвитку через конкретні виробничі рішення.

Практичне впровадження принципів циркулярної економіки активно реалізується міжнародними компаніями. Показовим прикладом є компанія «Coca-Cola» - один із світових лідерів у сфері виробництва напоїв, діяльність якої безпосередньо пов'язана з використанням великої кількості упаковки. Масштабність її операцій робить питання управління тарою стратегічно важливим.

У межах глобальної стратегії «World Without Waste» компанія декларує перехід до моделі замкненого циклу упаковки. Ініціатива передбачає збір та переробку еквіваленту кожної проданої пляшки або банки, підвищення частки вторинної сировини у виробництві нової тари та розвиток партнерств у сфері переробки [4].

Важливо, що реалізація таких заходів здійснюється не як окремий екологічний проєкт, а як складова корпоративної стратегії сталого розвитку. Це свідчить про трансформацію підходу до упаковки: від допоміжного елемента продукції до стратегічного ресурсу, управління яким впливає на економічну та репутаційну стійкість компанії.

Формування системи циркулярного управління упаковкою передбачає не лише технічну організацію збору використаної тари, а й комплексну трансформацію управлінських підходів підприємства. Йдеться про створення ефективної системи повернення упаковки, налагодження процесів сортування та передачі матеріалів на переробку, інтеграцію вторинної сировини у виробничі цикли, а також формування культури відповідального споживання серед клієнтів.

Важливим елементом є координація взаємодії між виробником, торговельними мережами, операторами з переробки та споживачами. Таким чином, циркулярне управління упаковкою виступає не окремим екологічним заходом, а системним інструментом стратегічного менеджменту, що змінює логіку функціонування підприємства та структуру його матеріальних потоків.

Водночас перехід до циркулярної моделі супроводжується певними ризиками. По-перше, економічні ризики пов'язані з необхідністю початкових інвестицій у зміну логістичних схем, модернізацію обладнання та організацію систем збору упаковки. По-друге, існують організаційні ризики, що полягають у потребі перегляду внутрішніх бізнес-процесів і перерозподілі відповідальності між структурними підрозділами.

Окрему групу становлять соціальні ризики, пов'язані з можливим опором персоналу до змін, недостатнім рівнем екологічної свідомості споживачів або низькою готовністю партнерів до співпраці у сфері повторного використання ресурсів. Також важливими є регуляторні ризики, зумовлені змінами законодавства або посиленням екологічних вимог.

Проте за умов стратегічного планування та поетапної реалізації циркулярні ініціативи дозволяють мінімізувати зазначені ризики та забезпечити довгостроковий економічний і репутаційний ефект для підприємства.

Таким чином, циркулярне управління упаковкою слід розглядати як стратегічний інструмент адаптації підприємств до сучасних екологічних та економічних викликів. У контексті європейської інтеграції та посилення вимог до екологічної відповідальності бізнесу впровадження принципів циркулярної економіки стає не альтернативою, а необхідністю.

Інтеграція замкнених матеріальних потоків у систему управління підприємством сприяє підвищенню ресурсної ефективності, формуванню екологічно відповідального іміджу та зміцненню довіри з боку споживачів і партнерів. У довгостроковій перспективі такі підходи створюють додану вартість не лише для підприємства, а й для суспільства загалом, що відповідає глобальним орієнтирам сталого розвитку до 2030 року [3].

Отже, циркулярне управління упаковкою трансформується з екологічної ініціативи у стратегічний напрям розвитку підприємства, що забезпечує синергію економічної ефективності, соціальної відповідальності та екологічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Ellen MacArthur Foundation. Introduction to the Circular Economy. URL: <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/topics/circular-economy-introduction/overview> (the date of application: 26.02.2026).
2. Ellen MacArthur Foundation. Towards a Circular Economy: Business Rationale for an Accelerated Transition. 2013. URL: <https://content.ellenmacarthurfoundation.org/m/4384c08da576329c/original/Towards-a-circular-economy-Business-rationale-for-an-accelerated-transition.pdf> (the date of application: 26.02.2026).
3. United Nations. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. 2015. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda> (the date of application: 26.02.2026).
4. The Coca-Cola Company. World Without Waste. URL: <https://www.coca-colacompany.com/sustainability/world-without-waste> (the date of application: 26.02.2026).